

ПАМ'ЯТІ МАЙСТРА ГОНЧАРНОГО МИСТЕЦТВА (До 85-річчя від дня народження заслуженого майстра народної творчості О. Луцишина)

Оксана ЛИСЮК

Багато жителів Вінниччини особисто знали і досі пам'ятають цю щирю, чуйну, веселої вдачі людину. Його діяльність належить минулому століттю. Своєю творчістю він прославив рідні Крищинці: гончарні вироби народного майстра увійшли до золоті скарбниці української культури. Його роботи мали великий успіх на виставках у Москві, Києві, інших містах, чарували глядачів Швеції, Італії, Польщі, Угорщини, Чехословаччини, Німеччини та ін.

Олексій Григорович Луцишин народився 28 вересня 1922 року в селі Крищинці Тульчинського району в родині гончарів. Родина жила на Мисківці, гончарському кутку, де всі сусіди були гончарами, і найвідоміший з них — Іван Тарасович Гончар¹. Батько Олексія, Григорій Митрофанович, успадкував гончарного круга від свого діда, який загинув у 1905 році під час російсько-японської війни². Григорій Луцишин був талановитим майстром, у 1937 році його разом з І. Гончаром та Г. Погонцем запросили до роботи в експериментальних майстернях при Державному музеї українського мистецтва. Там він працював до початку війни, 1941 року був мобілізований на фронт, звідки не повернувся. Мати Олексія Григоровича, Марія Іванівна, також виготовляла дитячі керамічні іграшки.

Ще п'ятирічним Олексій допомагав батькам у родинній справі, з десяти років працював за гончарним кругом, робив перші спроби оздоблення виробів. Найбільший вплив на хлопчика справив Іван Тарасович Гончар: саме від нього навчився Олексій мистецтву дрібної

пластики — ліпив коників, баранців, людські постаті. Коли восени 1942 року І. Гончар з Києва повернувся додому, їхнє спілкування з Олексієм Луцишиним відбувалося вже на іншому рівні. Роки практичної та викладацької діяльності збагатили Івана Тарасовича досвідом, творчими знахідками, і тепер старий майстер передавав молодому свої секрети, щиро ділився досягненнями³.

Після звільнення Крищинець від окупантів 1944 року Олексій Луцишин був мобілізований на фронт, а через кілька місяців не стало Івана Тарасовича⁴. Перебуваючи на фронтах війни, Олексій

Григорович був поранений, лікувався у шпиталі в молдовських Фалештах, де, власне, й відбулася його перша персональна виставка. Майстер згадував, як принесли йому шмат глини, з якого він виліпив три фігурки: улюбленця фронтників Василя Тьоркіна, скульптурну композицію на сюжет із життя військових медиків та сатиричну композицію про поверженого Гітлера, і вис-

Родина Луцишиних, м. Тульчин, 1936 р.

О. Луцишин з учнями, м. Вінниця, 1993 р.

тавив їх у палаті на вікні. Поранені сміялися з них, особливо з тієї, що зображувала Гітлера навкарачках, придушеного солдатським чоботом. Згодом обидва майстерню, знайшли верстак, вже за тиждень шпиталь мав необхідну кількість посуду. Помічником Олексія Григоровича був чуваш Микола Леонт'єв⁵, з яким майстер довгий час підтримував дружні стосунки.

Зустрівши перемогу в Дебрецені (Угорщина), у Крищинці Луцишин повернувся 1947 року⁶. Село було в руїнах, багато гончарів загинуло на війні. Майстер на замовлення односельців виготовляв здебільшого ужитковий посуд: миски, горщики, макітри тощо⁷.

1955 року Луцишин з родиною переїздить до Вінниці. Працюючи в місті на різних посадах — столяром, маляром, інспектором з праці, оздоблювачем, — О. Луцишин ні на мить не залишає улюбленої справи⁸. Він створює керамічні скульптури, що побували згодом на виставках народного мистецтва у Києві, Москві, Німеччині, Угорщині, Чехословаччині та принесли майстру чисельні грамоти і дипломи, популярність і визнання⁹.

За заслуги у розвитку прикладного та декоративного мистецтва, активну участь у фестивалях народної творчості 21 липня 1988 р. згідно з Указом Президії Верховної Ради

О. Луцишину було присвоєно звання заслуженого майстра народної творчості України¹⁰.

Мистецьку діяльність О. Луцишин поєднує з викладацькою роботою в міжшкільному навчально-виробничому комбінаті, у ВХПТУ № 5 (1993—97 рр.), намагаючись залучити учнів до народного промислу.

Вже в часи незалежності України Олексій Григорович з сином Леонідом дістали запрошення до Німеччини на слов'янський фестиваль. 1998 року черговим містом, де проходив Russische kulturall Woche (тиждень російської культури), стає Веймар.

У Веймарі О. Луцишин повністю віддавався улюбленій справі. Вдень він демонстрував роботу на гончарному крузі у торговельному палаці, дивуючи німців вмінням працювати навіть із зав'язаними очима, створював у присутності відвідувачів маленькі шедеври, які швидко розкуповувалися. Ввечері це дійство повторювалось у ресторані "Трійка". Демонстрація роботи за гончарним кругом користувалася такою популярністю, що біля ресторану збиралася черга бажаючих на власні очі побачити, як з-під рук гончара з'являються дивовижні речі.

Працюючи творчо, майстер завжди цікавився пошуковою експедиційною роботою, до-

помагав з атрибуцією зібраних гончарних виробів, брав безпосередню участь у вивченні історії гончарного осередку Кришинець. За його ініціативою у 1999 році у Кришинцях на гончарському кутку Мисківка було проведено свято вулиці Івана Гончара, на якій народився і довгі роки жив і сам Олексій Григорович. На святі майстер щиро дякував за науку своїм сусідам-гончарам, назвав їх усіх поіменно, зазначивши, що праця кожного з них є живою історією кришинецького гончарського осередку та самобутньої культури всього українського народу¹¹.

До останніх днів майстер продовжував працювати. Його творчий потенціал був великий, а задуми — масштабні. Помер він 24 листопада 2001 року¹². Та пам'ять про майстра живе і житиме серед людей, що поважають його талант і відданість споконвічному народному промислу — шанованому ним гончарству.

Знаменною подією в культурному житті не тільки Вінниччини, але й всієї України стало відкриття 2005 року у Вінниці Музею гончарного мистецтва ім. О. Луцишина. На матеріалах його експозиції — гончарних творах, цінних документах з архіву майстра, особистих речах — глядачі мають можливість ознайомитися з історією гончарного промислу с. Кришинці, життям та творчістю О. Луцишина, діяльністю його учнів і послідовників.

О. Луцишин. Скульптурна композиція "Хор ветеранів", м. Вінниця, 1985 р.

Сьогодні в Музеї гончарного мистецтва ім. О. Луцишина діє Центр народної педагогіки, проходять фестивалі-ярмарки народного мистецтва, майстер-класи провідних гончарів, виставки самобутніх митців Вінниччини. Його двері завжди відкриті для тих, хто прагне у своїй творчості продовжувати традиції українського народного мистецтва.

¹ Спогади Бондар Марії Яківни, 1910 р. н., с. Кришинці Тульчинського району Вінницької області // Польові дослідження автора (далі — ПДА), липень 2006 р.

² Рукопис автобіографії О. Луцишина, 1995 р. — 23 січня. — С. 1 // ПДА. — червень, 2003 р. (архів Вінницького обласного художнього музею, далі — ВОХМ).

³ Там само.

⁴ Виступ О. Луцишина на святкуванні вулиці І. Гончара, 1999 р. — червень. — С. 3 // ПДА. — червень, 2003 р. (архів ВОХМ).

⁵ Корчак В. Не стареють душой ветерани. — 1995. — 9 травня. — С. 2 // ПДА. — липень, 2004 р. (архів ВОХМ).

⁶ Мельничук Л. Олексій Луцишин: спомин про Майстра. — Вінниця, 2003. — С. 10

⁷ Спогади Бондар Марії Яківни...

⁸ Рукопис автобіографії О. Луцишина, 1997 р. — С. 1. // ПДА. — липень, 2004 р.

⁹ Мельничук Л. Спомин про майстра // Український керамологічний журнал. — 2002. — № 4(6). — С. 127—131.

¹⁰ Високі відзнаки. Почесні звання // Вінницька правда. — 1988. — 22 липня.

¹¹ Спогади Кириченко Леоніда Олексійовича, 1945 р. н., м. Вінниця // ПДА. — липень, 2004 р.

¹² Мельничук Л. Спомин про майстра...

The article is the excursion into the life history of famous potter Olexsiy Lutsyshyn. This article describes his hard creative career from the life in Kryzhintsi, his native village which is situated in Vinnytska oblast, to his work abroad. The crown of his work became opening of Olexsiy Lutsyshyn Museum of Fictile Art in Vinnytsya.